

INFORMACE PRO TĚHOTNÉ ŽENY V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

(platné k 1.11.2020)

Vážené a milé,

smyslem tohoto příspěvku je podat Vám a Vaším rodinným příslušníkům aktualizované informace o rizicích COVID-19 v těhotenství a v průběhu porodu. Rozvoj poznatků o této nemoci je neuvěřitelně rychlý. Jakkoliv mohou informace o pandemii působit zneklidňujícím dojmem, ve vztahu k těhotenství a porodu jsou nové informace naštěstí uklidňující.

Dá se předpokládat, že těhotné ženy jsou zprávami o COVID-19 znepokojeny ještě více než běžná populace, neboť zvýšený zájem o vlastní zdraví a pocit zvýšené zodpovědnosti je v době těhotenství a mateřství zcela přirozený. Stejně tak, nebo i více, jsou někdy znepokojeni partneři a další rodinní příslušníci.

V České republice porodí za rok přibližně 110 000 žen, denně se tedy narodí více než 300 dětí. V každém okamžiku je v ČR přibližně 85 000 žen v různém stadiu těhotenství.

*Tento materiál vychází z publikace, která je shrnutím více než 130 vědeckých příspěvků na téma COVID-19 a těhotenství, které byly publikovány do konce 9/2020: **Berghella, Vincenzo. "Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Pregnancy issues." UpToDate Internet (2020)***

Epidemiologická situace

- Epidemiologická situace se rychle mění, sledujte aktuální informace
- Zdravé ženy nejsou k nákaze virem náchylnější než běžná populace
- Zvýšené opatrnosti je nutno dbát u žen s dalšími chorobami (výrazně oslabená imunita, rakovinné onemocnění, závažná obezita, hypertenze, diabetes vzniklý již před otěhotněním, chronické postižení plic apod.)
- Pozor, existují jedinci bez příznaků, kteří mohou virus přenášet
- Chodte na procházky do přírody!

Přenos viru

- Virus se šíří z člověka na člověka přes dýchací cesty kapénkami, částečně přes kontaminované povrchy a přes spojivky dotykem kontaminovaných rukou.
- Je vhodné větrat, udržovat vlhkost vzduchu nad 40% a teplotu v místnosti spíše chladnější
- Dotyk očí, úst a nosu rukama je nejrizikovějším faktorem
- Virus byl nalezen ve stolici a v poševním sekretu, tato cesta přenosu viru na plod v průběhu porodu nebyla ale prokázána
- Podle dosavadních údajů je přenos viru z matky na plod v děloze extrémně vzácný (dokumentovány byly jen 2 případy, obě děti byly po porodu v pořádku)
- Přenos viru na novorozence je po porodu v důsledku blízkého kontaktu s matkou běžný, ale klinický průběh bývá velmi lehký nebo asymptomatický

Prevence

- Platí stejná preventivní opatření jako u netěhotných, tzn. **3R – rouška, rozestup, ruce**
- Těhotné ženy, které mají doma další děti, by měly být opatrné. Děti mohou mít častěji asymptomatický nebo velmi lehký průběh a mohou být přenašeči
- Těhotné ženy mají na pracovišti obecně nárok na vyšší ochranu (např. omezení nočních služeb, omezení těžké fyzické práce), ale ve vztahu k pandemii COVID-19 nebyla vypracována žádná zvláštní opatření

Plánování rodičovství v době pandemie COVID-19

- Probíhající pandemie by neměla být důvodem odložení těhotenství
- Rizika lze minimalizovat respektováním běžných hygienických doporučení

Průběh nemoci u těhotných žen

- Průběh onemocnění u těhotných bývá obvykle mírný, někdy i bezpříznakový, může se ale projevit i jako oboustranný zápal plic
- Nejčastější symptomy jsou: horečka (40%), ztráta čichu (velmi časté), kašel (39%), dušnost (19%), ztráta chuti (15%), bolesti svalů (10%) a průjem (7%)
- Některé příznaky jsou podobné jako běžné pocity a potíže těhotných – únava, lehká dušnost, ucpaný nos, jiné zase mohou napodobovat příznaky těhotenských komplikací (např. těžké preeklampsie – únava, dušnost)
- Těžký průběh je vzácný; ve studii s více než 11 000 těhotných žen byly 4% žen přijaty na JIP, 3% žen potřebovaly intubaci, 0,8% ECMO a 0,6% zemřelo (přímý vliv COVID-19 na úmrtí těhotné ženy je zatím nejasný)
- Těhotné ženy s těžkým průběhem nemoci mají vyšší riziko přijetí na JIP než netěhotné ženy srovnatelného věku; rizikovými faktory jsou věk nad 35 let, závažná obezita, hypertenze, diabetes vzniklý již před otěhotněním, chronické postižení plic

Vliv na těhotenství

- Nejsou k dispozici žádné údaje o zvýšeném riziku potratu v časném stádiu těhotenství
- Nejsou žádné údaje o zvýšeném riziku vrozených vad v důsledku styku s tímto virem
- Je nicméně nutno říci, že virová onemocnění obecně a horečky v prvním trimestru rizika těchto komplikací zvyšují, je tedy na místě chránit se stejně jako před jiným virovým, např. chřipkovým onemocněním
- Zkušenosti s viry MERS a SARS (které jsou příbuzné s koronavirem) neprokázaly souvislost s vyšším rizikem prvo- a druhotrimestrálního potratu
- V některých zahraničních studiích byl zaznamenán vyšší výskyt předčasného porodu (17% u COVID-19 těhotných vs. 8% u zdravých)
- Byly popsány případy zpomalení růstu plodu po proběhlé infekci COVID-19, což může souviset s porušenou funkcí placenty
- Ve skupině žen s těžkým průběhem nemoci se mohou vyskytnout některé komplikace, např. vyšší výskyt císařského řezu, vyšší výskyt novorozeneckých potíží (vyplývajících z předčasného porodu), ale i vyšší výskyt mrtvorozenosti, které jsou spíše odrazem vyčerpání mateřského organismu

Péče o těhotnou ženu v době těhotenství

- Žena, u které byl potvrzen COVID-19, by měla svého lékaře před návštěvou informovat, měla by být objednána až na konec ordinačních hodin
- Vyšetření, která lze odložit, je vhodné odložit na dobu po odeznění infekčnosti
- Vyšetření, na která má těhotná nárok a nelze je odložit (např. prvotrimestrální screening), by měla být prováděna za dodržení epidemiologických opatření
- Ženám, které v těhotenství prodělaly COVID-19, by mělo být provedeno ultrazvukové vyšetření přibližně dva týdny po odeznění symptomů a ve třetím trimestru z důvodu možného zvýšeného rizika zpomalení růstu plodu (toto doporučení není zatím podloženo silnými daty)
-

Péče v porodnici o rodičku s COVID-19

- V ČR neexistuje jednotný metodický pokyn pro poskytování péče ženám s COVID-19
- Zde uvedené informace popisují opatření na Gynekologicko-porodnické klinice Fakultní nemocnice Ostrava.
- V současnosti je všem ženám při příjmu proveden stěr na PCR vyšetření na přítomnost koronaviru a vzorek je vyšetřen ve zrychleném režimu. U plánovaných hospitalizací se test provádí 1-3 dny před přijetím
- Ženám s COVID-19 je péče poskytována v izolačním režimu, ideálně už od přijetí do porodnice
- S výjimkou použití specifických hygienicko-epidemiologických opatření se péče u porodu ani způsob porodu nijak zásadně neliší od standardní péče
- Žena má nárok na přítomnost partnera a většinou i na přítomnost další doprovodné osoby
- Doprovod rodičky používá respirátor po celou dobu přítomnosti na porodním a operačním sále
- Personál používá při poskytování péče ochranné pomůcky – respirátor, brýle nebo štít, ochranný oblek, návleky, čepici, rukavice
- V případě nekomplikovaného průběhu porodu, dobrého stavu rodičky i novorozence a lehkého průběhu nemoci COVID-19 je doporučeno časně propuštění do domácí péče

Heslovitý komentář k porodní praxi

- Některé odborné společnosti doporučují rutinní podávání nízkomolekulárního heparinu všem hospitalizovaným těhotným s COVID-19
- Při podání MgSO₄ ženám se závažnými klinickými projevy COVID-19 je nutné zvážit jeho tlumící efekt na dýchání
- Všechny metody analgezie jsou vhodné, s výjimkou užití NO₂, tzv. rajského plynu (z důvodu možného šíření aerosolu; doporučení ale není podloženo silnými daty) a kromě léků, které můžou mít tlumící vliv na dýchání
- V případě císařského řezu je epidurální a spinální analgezie preferovaná před celkovou anestezí
- K přípravě porodních cest je vhodné užít mechanických metod (Foley katetr) ambulantní cestou
- Některé odborné společnosti doporučují častější (nebo kontinuální) monitorování plodu v průběhu porodu (v závislosti na závažnosti onemocnění COVID-19)

- Odložený podvaz pupečníku je podle většiny doporučení vhodný
- Uchovávání pupečnickové krve je možné
- V případě zvýšené teploty po porodu je nutné v diagnostice zvažovat i možnou infekci koronavirem

Péče o dítě po porodu

- Kontakt kůže na kůži (SSC) s novorozencem se doporučuje i matkám s COVID-19, ženy by ale měly mít zakrytá ústa a nos
- Separace je nevhodná s ohledem na důležitost ranné vazby matky a dítěte, rozvoj kojení a další faktory
- Novorozenci matek s COVID-19 by měli být testováni na přítomnost koronaviru před propuštěním nebo kolem 48. hodiny života
- Separace je nutná nebo vhodná jen v případech, kdy zdravotní stav matky nebo novorozence neumožňuje společný pobyt
- Kojení se doporučuje. Největším rizikem u kojení je blízkost novorozence a matky a možná nákaza kapénkami
- Je vhodné dostatečně větrat a udržovat v místnosti dostatečnou vlhkost (nad 40%) a spíše chladněji
- **Výhody kojení převažují nad riziky spojenými s izolací novorozence**
- Při testování vzorků mateřského mléka nebyla potvrzena přítomnost viru, naopak byla potvrzena přítomnost protilátek
- Při péči o dítě a kojení je vhodné dodržovat tyto zásady:
  - Hygiena rukou před dotýkáním se dítěte
  - Ochrana úst a nosu
  - V případě odsávání mateřského mléka požádat zdravou osobu o pomoc s podáním odstříkaného mléka novorozenci
- V případě nutnosti výživy novorozence umělým mlékem je nutné dbát zvýšených hygienických opatření při manipulaci s lahví

Jaká jsou tedy hlavní rizika a výzvy spojené s COVID-19 na porodnických pracovištích?

- Největší výzvou je kontrola přenosu choroby z osoby na osobu a zabránění rozvoje infekce mezi zdravotníky a její následné šíření
- Rozšíření nemoci mezi zdravotníky a následná opatření (nemocní zůstanou doma a osoby v kontaktu s nimi zůstanou v karanténě) by mohlo vést k problémům s personálním zajištěním chodu porodnic a neonatologických oddělení, zejména těch menších
- Respektujte, prosím, preventivní opatření nařízená jednotlivými nemocnicemi

Obecná doporučení těhotným ženám, které měly kontakt s COVID-19 anebo mají příznaky onemocnění COVID-19

- Platí obecná pravidla jako pro ostatní osoby – viz informace na stránkách Ministerstva zdravotnictví ČR
- Nemocné by neměly automaticky a bez ohlášení chodit přímo do zdravotnického zařízení, ke svému praktickému lékaři ani k registrujícímu gynekologovi
- Při nutnosti návštěvy porodnice v době, kdy je rodička v karanténě (porod, nezbytná kontrola v poradně apod.), doporučujeme:
  - kontaktovat porodnici telefonicky
  - dopravit se do porodnice pokud možno vlastním dopravním prostředkem
  - dostavit se s jakoukoliv vlastní maskou
  - po příjezdu do areálu nemocnice opět kontaktovat porodnici, aby se mohl personál postarat o rodičku hned po vstupu do porodnice a byl tak omezen její volný pohyb mezi ostatními rodičkami, pacienty a zdravotníky

S přáním všeho dobrého, Ondřej Šimetka

Doc. MUDr. Ondřej Šimetka, Ph.D., MBA
přednosta Gynekologicko-porodnické kliniky
Fakultní nemocnice Ostrava
17. listopadu 1790
708 52 Ostrava

Děkuji za spolupráci:

prof. MUDr. Marian Kacerovský, Ph.D., doc. MUDr. Jozef Záhumenský, Ph.D., prim. MUDr. Peter Kaščák, Ph.D., Ing. Lucie Tomanová